26

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

De

VULNERUM SYMPTOMATIBUS,

QUAM

JEHOVA TRIUNO AUXILIANTE

JUSSU ET AUTORITATE

ILLUSTRIS AC GRATIOSISSIMÆ

FACULTATIS MEDICÆ IN ELECTORALI ET PERANTIQUA AD NICRUM UNIVERSITATE,

SUB PRÆSIDIO

RECTORIS p. t. MAGNIFICI

VIRI NOBILISSIMI, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI

DN. JACOBI ISRAELIS,

MED. DOCT. ET P. P. CELEBERRIMI,

DN. PRÆCEPTORIS ATQ; PATRONI PER ÆTATEM COLENDI;

Pro summis in Arte Medica Honoribus & Privilegiis rite consequendis,

Publicæ Eruditorum Censuræ exponit

JOHANNES GEORGIUS CARISIUS,

HIRSCHBERGA-SILESIUS.

Ad Diem XIII. Martij, A. MDC LXXIII.

Horis Locoque consuetis.

Typis JOH. CHRISTIANI WALTERI, Acad. Typogr.

ILLVSTRIS REIPVBICÆ
VRATISLAVIENSIUM
DOMINO
PRÆSIDI
Ac
Senatui Eminentißimo,
PATRIÆ PATRIBUS
Optimis,
Ejus
SYNDICIS AC SECRETARIIS
VIRIS
Magnificis, Maximè- Strenuis, Nobilißimis
Amplissimis & Consultißimis,
PATRONIS AC PROMOTORIBUS
Submissa animi devotione colendis,
Nec non
VIRIS
Nobilissimis, Consultissimo, Excellentissimis, Experientissimis,
Amplißimis, Admodùm Reverendo,

DN. IOH. BALTHASARO CARISIO, ICto. Reipubl. Sundinensis Proto-Syndico, Consistoriique, quod ibidem est, Directori gravissimo.
DN. IOH. IONSTONO, PHILOSOPHO, MEDICO, HISTORICO Incomparabili, & Hereditario in Ziebendorff.
DN. MARTINO KERGERO, MED. DOCT. & Reipub. Lignicensis Physico famigeratissimo.
DN. SAMVELI SCHAFFIO, PATRITIO VRATISLAVIENSI, Viro integerrimo.
DN. CASPARO TORNAVIO, Ecclesiæ, quæ Wiesæ Lusatorum est, Pastori vigilantissimo.

Dnn. Patrueli, Affinibus atque Evergetis summis, maximorum beneficiorum memor.
Observantiæ & Gratitudinis monumentum
Hanc
DE VULNERVM SYMPTOMATIBVS
Dissertationem
L. M. Q.
Pono
JOH. GEORGIVS CARISIVS, Silesius.

Procœmium.

Um post examina privata, & publicum sit exhibendum per Inauguralem Disputationem: diu hæsi dubius quid ex Amplissimâ Artium sit eligendum. Utilius verò invenire vix potui thema, quod in Praxi majora spondere possit emolumenta; tum Pacis tum belli tempore, quàm quod Vulnerum quotidiè frequentium frequentia traderet Symptomata. Cum quoque ante triennium in celeberrimo Noricorum Athenæo sub moderamine Viri Magnifici Dn. D. Mauricii Hoffmanni, Facultatis Medicæ Antesignani, Præceptoris atque Promotoris mei ætatem suspiciendi, theses medicas de Meliceria, malo nulli tractandorum pernicie secundo, Naturæque maximum facessente negotium, quod frequenter imperitam Vulnerum consolidationem in Plethoricis & Cacochymicis corporibus læsis comitari assolet, â me conscriptas solemni φιλιάτρων disquisitioni publicè proposuerim. Symptomatum verò, quæ hac vice sub incudem traham præcipua erunt sequentia; Hæmorrhagia, Syncope, Dolor, Inflammatio, Erysipelas, Febris, Delirium, Convulsio, Pruritus, Paralysis, Atrophia & Hypersarcosis. Faxit Deus id fiat

FELICITER.

SECTIO I.

De Hæmorrhagia.

HÆmorrhagia, ſanguinis eruptio, extravaſatio, profuſio, profluvium das Bluten/ eſt excretio ſanguinis p. n. à ſolutione continui. Cum enim lege circulationis, quam nemo hodie ſaniorum in dubium vocat, Nectar hoc vitale in omnibus corporis partibus ſit omnipræſens, ſi ab injuriis externis, ſive illæ fuerint inſtrumenta incidentia, contundentia & pungentia, hæcque vel animata, vel inanimata; vel venenata vel toxici expertia; contingat, velamenta membranacea ſat valido nexu contexta dividantur & diſrumpantur, non poteſt non liquoris iſtius rubicundi profuſio parcior vel largior, prout vaſa minora, majora fuerint ſimul læſa, fieri. Et quidem p. n. Dantur equidem aliæ ſanguinis evacuationes, quæ fiunt cum ſuſtinentis tolerantia, cum ſcilicet I. in corporibus plethoricis & habitu athletico vel *præſervationis* gratia, ut evitentur varii morbi futuri, quales ſunt ſuffocatio, apoplexia, ruptura vaſorum, febres ardentes &c. prout majus vel minus impeditæ Flammæ vitalis continuationis, vel etiam p. n. auctæ conflagrationis eſt periculum; vel *Curationis* cauſa in dictis affectibus præſentibus, à prudentia Medici in brachio ob ſectionis commoditatem, vel alia corporis parte ob propinquitatem aut cohærentiam cum parte effecta, phlebotomo l. punctorio, l. inciſorio cutis cum vena ſubjacente transfoditur, & ſanguis ſufficiente copia extrahitur. II, Si Natura moleſtias ſibi creantem ſanguinem

critico

critico conatu vel per Hæmorrhagias narium, vel per Hæmorrhoides, vel alias vias amolitur. De quibus lege sis *Observationum Scriptores & disputationem nostram de Hæmorrhoidibus* sub Clypeo Nobiliss. & Excellentissimi Dn. D. Georgi Franci, P. P. & Academici Curiosi, Præceptoris & Evergetæ summè venerandi, in antiquissima hâc Electorali habitam. Nostræ verò Hæmorrhagiæ tanta sæpè est vehementia, ut non solum Curationem frustretur, sed & vires vitamque ipsam, quemadmodum lippis & tonsoribus notum est, adimat, cum mediante pulsu per canales devehentes sive arterias novus subinde sanguis suppeditetur, perque tubulos revehentes, venas, ob solutionem continui spirituum vitalium elaboratori & distributori Cordi, in minori longe quantitate, quam subministrabat, redditur, ipse etiam monarcha microcosmi ob pabuli & materiæ spirituum confectioni necessariæ denegationem tandem deficere cogatur & marcescere. Quo gravius itaque succi hujus nobilissimi jacturam vulneratus feret, eo majorem in fluxu sistendo curam medicus, naturæ minister, adhibebit. Antequam verò operi ipsi se accingat, famæ suæ consulturus prognostico, si vas grandius fuerit læsum; cum tristis eventus ut plurimum tali in casu sequatur, sese muniat. Dein officio suo satisfaciet, si (1.) *internis medicamentis* sanguinem fibrosiorem fluxionique ineptiorem reddet (2.) *vasa sanguiflua remediis sanguinis fluxum sistentibus*, vel etiam hisce non conferentibus *cauterio actuali* ceu certissimo remedio, vel eorund. compressione imposito digito (quod tamen improbat *Barbette Chirurg. Part. 2. l. 2. c. 4.*) donec sanguis circum circa concrescat, sive pulvillo duriusculo arrecta fascia comprehenso aut constrictione laquei sive alterius vinculi, obturabit. (3.) Ligaturis artuum strictioribus per intervalla solvendis, cucurbitulis item non scarificatis, Hypochondriis aut mammis appositis, affluxurum sanguinem retardabit. Primam intentionem obtinebit seq. pulvere à B. *Dn. D. I. C. Fausio Archiatro Palatino dignissimo in Colleg. M. SS. in Hartmanni Praxin Chymiatricam* commendato: ℞. Magist. Saturn. Croci Veneris, Camphor. magister. Thuris, myrrh. ana ℥ij. cohoba 3tia vice cum aq. ☉. vel ejus phlegmatis & 🜄 sperm. ranar. semper rursus exsiccando, dos. ʒß. vel: ℞. Croc. ♂ adstr. ʒj. usn. Cran. human. pulveris. ʒß. M. Div. in 2. part. æqual. S. Blutstillung.

Medicamenta ad secundum scopum consequendum possent esse seqq. Rec. Sangu. human. tosti pulv. O. crud. ana p. æ. subigantur cum album. ovi, vasique sanguifero cum stuppa applicetur. Vel: Rec. Cortic. Granator. aloës succotr. ana ℥ij. usn. Cran. human. ʒj. S. Pulver einzustreuen. Laudatus *Dn. Faustus* l. a. balsamum seq. mirificè extollit. Rec. Aloës Hepat. sangu. Dracon. ver. ana ℥j. sangu. human. ℥ß. pilor. lepor. adust. ℥j. T. S ℥ß ☿ ♎ ʒij. imbibe cum sp. Vitr ℥ß. Sp. Vin. ℥ij. macerentur per diem naturalem, postea affunde Spir. Vin. rectificatum ad eminentiam IV. digitorum, extrahe omnes tincturas; Spir. abstrahe in MB. ad consistentiam balsami. Intingitur ista spongia (crepitus lupi dicta) quà Chirurgi frequenter utuntur, & apponitur.

SECTIO II.

Syncopen exponens.

Syncope, animi deliquium, Ohnmacht est imminuta vel deficiens Flammæ vitalis ex corde in corporis ambitum continuatio, ob pulsum valdè imminutum. Hunc imminuit subita mutatio tam corporis, quam animi affectu vehementi nata, cordique communicata. Mutatio verò hæc subitanea non aliunde in Vulneribus ortum habet, quàm vel ex *pusillanimitate* Vulnerati cruenti; vel *nimio dolore*; vel *profusione sanguinis* largiori; vel *Vulneratione* venenata. Hancque efficiunt, pusillanimitas quidem calorem ex terrore imbecillum in corde cohibendo; ut partes reliquæ ex ejus deficiente vel imminuto influxu languescant; Dolor verò humorum & spirituum motum turbando, nimiasque vigilias, vires deficientes, excitando. Profusio sanguinis autem idipsum præstat spirituosas & Sulphureas ejus portiones Flammæ sive Caloris pabulum simul per extravasationem absumendo. Vulneratio tandem venenata hoc effectui dat, quatenus miasmatis venenati fermentum illico per totam sanguinis massam dissipatur; portiones infectæ statim ab æquabili mixtione solvuntur, in partes secedere & coagulari incipiunt; eædemque in cordis sinus delatæ ibidem stagnant, tristemque hunc affectum producunt adeò, ut nisi mature generosa remedia flammæ continuationem sanguinisque motum redintegrantia adhibeantur, vitæ à vigore flammæ

istius

iſtius dependentis cum morte mutatio ſubſequatur. Ubi itaque harum cauſarum præſentia aderit & vehementia, ſyncopen futuram facile prænoſcemus, quam jamjam appropinquare hebetudo oculorum, faſtidium frequens, extremarum partium refrigeratio, labiorum tremor & livor, aurium ſtrepitus, pulſus arteriarum carpi deficiens, indicabunt. Præſentem autem poſt ſymptomatum dictorum prægreſſum ſudor colli & faciei frigidus, corporis totius frigiditas, viriumque proſtratio, pulſus qq. cordis & reſpirationis abolitio, imaginem mortis repræſentans, clarè indicabunt, ut jam de remediis, quam ulterioribus ſignis nos magis ſollicitos eſſe deceat. Cum extremum vitæ periculum inſtet, & diuturna & confirmata nullum medicinæ locum concedat, teſte *Galen. 12. meth. med. c. 5.* In ea enim ob defectum reſpirationis & ſpirituum jacturam calor in dextro quidem Cordis ventriculo per ſuffocationem; in ſiniſtro per μάρανσιν non poteſt non extingui. Incipienti igitur nondumque confirmato animi deliquio quàm citiſſimè erit occurrendum, tribusque indicationibus ſatisfaciendum. (1.) Omnimoda reſolutio Spirituum Flammæque extinctio prohibenda. (2.) Spiritus cum calore reſtaurandi. (3.) Eorundem diffuſio in ambitum Corporis procuranda. Priorem Intentionem obtinebimus faciem & pectus ſpiritu quodam odorato vel ▽ fragrantiſſima roſarum, Cinamomi, Vino itidem & modico aceto frigidis irrorando, naresque & labia arctiſſimè tàm diu conſtringendo, uſque dum æger neceſſitate reſpirandi adductus veluti ex ſomno profundo expergefiat, & ad aſſumenda medicamenta generoſa qſ. evigilet. Secundum ſcopum aſſequemur balſamis odoratis narium palatique inunctione, medicamentorum ſpirituoſorum facile inflammabilium & penetrantium, in quorum claſſem veniunt Elixir vitæ Matthioli, Aq. mirabilis Langii &c. propinatione, epithematumque & ſacculorum ex ſpeciebus cordialibus ▽ Cinamomi madefactorum regioni cordis & carpis impoſitione, viribusque pauliſper collectis alimentorum gratorum optimeque nutrientium, qualia ſunt juſcula conſummata, ova ſorbilia, panis martius, &c exhibitione. Tertiæ indicationi ſatisfiet frictionibus aſperis, vellicatione aurium & pilorum è naribus evulſione, nec non partium lateralium plantarumque titillatione. Hac enim ratione Calor concentratus ad illas partes quaſi evocatur, & cum ſanguine Spiritibusque denuò accenſis ad influxum invitatur. Hæc in præſenti.

Futu-

Futurum animi deliquium iisdem quoque facile præcavebimus. In specie si ex pusillanimitate hæmaphobi oriatur, multum conducet haustus vini generosi & spirituosi flammam vitalem augentis, mentemque exhilarantis, addita consolatione narrationeque similium casuum, beneque sperare jubendo, quo minus abjiciat animum & metui mortis succumbat. Si ex dolore metuatur, mitigabimus cum remotione causarum in seq. Capite tradenda. Si ex Hæmorrhagia largiori ejus adventus timeatur, ratione Capite præcedenti adducta ei præveniemus. Sin' à Vulneratione venenata ipsum jamjam præsens fore existimabimus animi deliquium, tunc & alexipharmacis seu bezoardicis malignam qualitatem attenuantibus & per sudorem dissipantibus, per os exhibendis; & præsidiis attrahentibus & recursum sanguinis prohibentibus exterius admovendis ei viam præcludemus. Illic conferet seq. Mixtura cochleatim usurpanda ℞. v. Menth. ℥ij. vitæ Matth. ℥j. Ess. Theriac. ℈j. ol. Caryophyll. gt. vj. Sirub. Cochlear. ℥j. M. Istic conducent Cucurbitulæ affixæ vulneri, & Cataplasma ex farin. tritic. cum pulv. scord. Scabios. succis. C.B. angelic. petasit. & similibus paratum, it. seq. Emplastrum. ℞. Cæpar. coctar. ℥iij Theriac. ℥ß stercor. caprin. ℥i rad. angel. pulveri sat. ʒiß. ol. Scorpion. ℥iß. Mellis & Ceræ q.s. M.F. Empl.

SECTIO III.

Dolorem considerans.

QUomodo is animum moveat, sensibusque tàm internis, quàm externis quietem nullam concedat, atque virium dissipatione syncopen producat, modo dictum est. Supererit nunc de remotione Causarum ejus quædam addantur. Quoniam v. ejus Essentia in solutione continuitatis, ab actione violenti tangibilis, dependet, quamdiu hæc perseverabit, ille recrudescet. Maturè itaque ejus removendæ causæ, sive *externæ* fuerint, ut p.n. infixum inimicæ qualitatis instrumentum, nimia vulneratæ partis constrictio, medicamentorum acrium nimis & calidorum usus, aëris ambientis inclementia &c. Sive *internæ*, ut puris retenti copia, Inflammatio & Erysipelas, quos affectus in c. iv. & v. seorsim consideraturi sumus. Posthæc ipsi Vulneri mitigantia atque anodyna applicentur v.g. oleum rosac. lini, chamomill.

momill. lumbricor. terrestr. vitell. ovor. Ungu. anodynum. Vel ℞. ol. rosac sem. papav. Chamom. ana ℥j. vitell. ovi cum album. N. j. Croci ℈j. m. Internè propinetur seq. emulsio: Rec. sem. 4. frigid. major. papav. ana ʒij. c. s. q. v. flor. Nymph. semperviv. fiat emulsio, cui addatur pulv. anodyn. ʒj. D. Sign. Schmertz-stillende Milch wol auffgerüttelt zu nehmen. Si à puris retenti copia dolor augeatur, exitus ei paretur. Cavendum tamen in majori copia si adfuerit, ne simul & semel, sed per vices extrahatur, cum Hipp. 6. aph. 27. subitam cumulatamque evacuationem lethalem pronunciet.

CAP. IV.

Inflammationem proponens.

INflammatio, Phlegmone die Entzündung / heisse Geschwulst / est tumor p. n. calidus à sanguine arteriarum propter impeditum per venas recursum subsistente. Cum enim sanguis per arterias sit irrevocabilis, neque per venas refluere possit, quoties vel pori, vel vasa partium contusione aliave ratione & conclusione obstruuntur, meatuumque tàm sensibilium, quàm insensibilium ordo sectione sive divisione turbatur; hinc necessario moram sanguis uterque tàm præsens, quàm subsequens trahit, & quacunque licet perpetua novæ portionis accessione propulsus in poros partium penetrando diffluit, easque in magnitudinem p. n. attollit, continuitatemque ipsorum solvendo dolorem excitat, ut magna vulnera, magna Inflammatio, magnam Inflammationem magnus dolor fere sequatur. Non quod pars affecta attrahat, vel quod natura subsidiarias operas parti læsæ prudenti conatu ferat, sed irrevocabili sanguinis ad partes per arterias motu. In Curatione igitur IV. tempora probe erunt observanda: alia enim in principio, alia in augmento, alia in vigore, alia denique in declinatione facienda. In *principio* quidem, nisi sat ingens sanguinis Copia profluxerit, quàm primum vena in opposita parte secanda, sanguisque pro ratione abundantiæ & virium robore extrahendus, quippe quanto citius sanguis V. S. extrahitur, tantò minus Inflammatio urget. Purgationem verò contra communem sententiam meritò hîc improbo. Per rerum enim naturam ubi copia sanguinis alias laudabilis & sinceri minuenda, non potest locum habere vitiosorum quoque humorum proventus per purgationem eliminandus: & contrà ubi vitiosorum humorum

congeries per purgationem exturbanda sese offert, ibi non potest adesse & sanguinis copia per V.S. minuenda, ut rectissime judicavit laudatus Dn. D. Mauricius Hoffmannus in Prælect. publ. Interim clysteres emollientes ex decoct. malv. violar. lactuc. Nymph. cum ol. violar. aut rosac. & sacchato Thomæo paratos, tantum abest ut improbem, ut potius suadeam maximopere. His universalibus præmissis ad topica, qualia sunt repellentia atq; intercipiétia sive adstringendo siccantia, quæ poros coarctando & sanguinem ab iisdem removendo, eum quasi retundunt & repellunt, deveniendum; nec tàm parti jam affectæ, quàm circa eam illa applicanda; idque propter meliorem materiæ jam præsentis dissipationem & absumtionem, quod non fieret, si saltim inflammatæ parti repellentia illa admoverentur, eo quod hæc poros constringentia sic exhalationes & dissipationes portionum vitiosarum prohiberet. Rec. Aceti rosac. ℥j. album. ov. conquass. N. ij. boli armen. ʒiij. lap. hæmat. ʒj. m. f. Cataplasma. Verùm repellentia hæc saltim hoc in casu locum inveniunt, ubi materia inflammans partibus principibus adeoque Flammæ vitali, vitæque ipsi non est tam inimica & malignè infensa. Si enim istud, potius evocantia, extrahentia, diaphoretica & alexipharmaca adhibenda, ut materia peccans maligna è corpore excludatur, ne rursus per repellentia in massam sanguineam redundet, malumque augendo periculosius reddat; Sed conatus Naturæ juvetur. In *augmento* autem, quod ferè 4to die l. post eum accidit, repellentibus digerentia associanda, ut tàm materia affluens retundatur, quamquæ affluxit digeratur & absumatur. Barbette laudat in Chirurgiæ part. 2. lib. 1. c. 2. p. 94. seq. Cataplasma. ℞ stercor. vaccin. ℥iij. succ. Cicutar. ℥j. ol. Chamomill. ℥ß. Castorei ʒij. bol. arm. ʒß myrrh. rubr. ʒij. Croci ʒj. Farin. lupin. q. s. m. F. Cataplasma. *In statu* verò, si ad suppurationem tendat materia, quod per pulsus præsentiam facile dignosci potest suppurantia, digerendo resolventia, applicanda. ℞ Rad. alth. lil. alb. ana ℥j. fol. malv. branc. ursin. senec. ana mj. Caricarum pinguium paria V. coctis in 🜄 simpl. & contusis addatur farin. sem. fœnugr. lini ana ℥j. pingu. Gallin. suill. o.° o Chamæm. Lil. albor. ana ʒvj. F. Cataplasma. Si verò insensibilis transpiratio, quæ optimus est in tumoribus solutionis modus, speranda, quod ex signis à membri lenitate, deficiente pulsatione desumendis cognoscitur, sola digerentia parti afflictæ imponenda, quibus tandem roborantia adjicienda. In hunc finem pars affecta lana succida, spongiis & spleniis vino calente imbutis postea expressis & admotis foveatur & post fomentationem Ceratum Diapalmæ Galeni

cum

cum o ° o Chamæn. emollitum adhibeatur. In *Declinatione* roborabitur pars debilis sacculo ex fol. & flor. beton. salv. rorismar. absinth. & Chamæm. parando & cum vino calente parti debilitatæ imponendo, qua ratione vulneris quoque consolidatio accelerabitur, quæ eò felicius succedet, quo diligentius congrua Victus ratio, tenuis sc. & refrigerans, animique pathematum moderatio per omne curationis tempus fuerint observatæ.

SECTIO V.

Erysipelas enucleans.

ERysipelas, Rosa, Ignis S. Antonii die Rose/ das Rothlauffen/ est tumor p.n. fervidus, à bile ex impedito per venas cum sanguine recursu in superficie partis vulneratæ stagnante. Causam posui bilem, quæ natales suos sortitur ex calidiori ac tenuiori massæ sanguineæ portione, ob vitiosam viscerum calidorum dispositionem sanguinis transitum turbantem, ipsiusque flammam dissipantem, ichorescente, acrimoniâ que fervore, & tenuitate furente. Hæc licet mediante sanguinis motu ad varias ex corde per arterias dispergatur partes, ab omnibus tamen refluit fluida suâ substantia facileque mobili sanguinis ductum promte sequens, donec tandem ad vulneratum locum ob impeditum sanguinis refluxum successive collecta tenuitate sua ad ambitum partis per angustas musculorum porositates penetret, & in extimis sive cutaneis efflorescat, sanguine interim qualicetcunque ratione cursum suum ad Cor absolvente. Atque hinc vulnerata pars ejus præsentiâ non tantum summo afficitur dolore, difficiliusque consolidatur, sed & ad fluxiones in posterum suscipiendas ita disponitur, quemadmodum etiam per alias læsiones ordinem vâsorum & meatuum capillarium turbantes accidit, ut nullus humor noxius in visceribus sanguini permisceatur, qui non dicta ratione per motum ejus reciprocum viam affectet, docente nq. satis laudando Dn. D. Maur. Hoffm. in Præl. publ. Curatio igitur præmissa Diæta refrigerante erit ita instituenda, ut materia efflorescens ex loco affecto evacuetur, minimè v. repellatur, aut nimio refrigerantium usu condensetur. Ut autem evacuatio ex loco affecto feliciter instituatur, causæ antecedenti sanguini scilicet ichorescenti & ad partem læsam properanti occurrendum. Id quod omnium optimè fiet diaphoreticis. V.S. enim & purgatio, illa quidem

 propter

propter metum, ne natura jamdum sanguinis defectum ex vulnere sentiens humorum palindromiam instituat, hæc verò in hoc affectu non sine rationis atq; experientiæ suffragio, periculosa, quod non raro pectoris angustia, indurationes hepatis, lienis, artuum aliaque mala ex intempestivo horum præsidiorum usu ægros postea infestaverint. Sudoriferum potest esse seq. Rec. Rob. Sambuc. ℥ij. Magist. C.C. sine igne ppt. ʒj. sal. viper. ℈j. Detur in vasculo S. Schwitz-Latwerg. Sambucus enim hujus mali Panacæa à Practicis habetur, quippe non solùm diaphoresin instituit, serositates acres eliminat, eorumque proventum præcavet: sed & exterius impositum fervorem mitigat & exstinguit, portionesque ferocientes malignas extrahit, omnemque exulcerationis metum, si in tempore adhibeatur, tollit, præsertim si Rob. cum vitello ovi cocto & nitro commisceatur. In defectu hujus conducet pulv. Erysipelatis Mynsichti, quem certissimo esse experimento scribit D. Michaëlis PP. olim Lipsiensis & Practicus felicissimus in Colleg. M.SS. ad Jonstoni, Dn. Affinis mei, quem Parentis loco sanctè veneror, Ideam Med. Pract. habito. Vel Rec. ▽. Sambuc. bis destill. artemis. Vermicular. ana ℥j quæ calidè cum linteis apponatur, nec metuendum hoc vulgi, humectationem dissuadentis, man soll es nicht netzen. Humida quippe extrahentia non nocent, frigida verò & repellentia quàm maximè. Si verò Erysipelas minus sit sincerum, sed œdematosum Cataplasma ex farin. fabar. fœnugr. Orob. lupin. cum tartaro & nitro paratum, applicandum suadet Dn. D. Maur. Hoffm. l. a. tamdiu donec omnis materia evanuerit, quod cognoscitur ex pruritu partis affectæ, cutis desquamatione & actionum integritate. Barbette l. c. habet seq. linimentum Rec. Troch. alb. Rhas. ʒij. Myrrh. rub. Lytharg. aur. ana ʒj. flor. sulph. ʒß. sarcocoll. ℈ij. album. Ov. q. s. F. linim.

SECTIO VI.

Febrem explicabit.

MAgna Vulnera magnam Inflammationem sequi, hujusque Occasione calefactum læsæ partis sanguinem veluti fermentum quoddam reliquum sanguinem nunc facilius nunc difficilius pro vario humorum massæ sanguineæ confusorum apparatu fervefacere, ex dictis constat. Fervefactum autem in corporis habitum indesinenter sese diffundendo, partesque insolito calore & p.n. afficiendo, non posse non febrim

febrim & quidem continuam, quæ est Intemperies totius corporis calida absque ullo rigore aut totali remissione, à fermentatione massæ sanguineæ vitiosa per causas externas introducta, producere, illum, cui fermentationis doctrina innotuit, non potest latere. Cum verò illa per præsidia generalia, Inflammationi præscribta, plerumque solvi soleat, peculiaris curationis tractationi hic possumus supersedere. Quod si tn. ultra terminum Inflammationis perduraverit, deliriumque aut Convulsionem excitaverit, tunc ejus ratio tanto major erit habenda per diætam refrigerantem & tenuem, V. S. Clysteres, aliaque præsidia transpirationem corporis juvantia, malitiamque humorum præcipitando corrigentia, quantò majus periculum minatur.

SECTIO VII.

Delirii naturam & Curationem tradens.

DElirium est depravatio sensuum internorum, à Spiritibus animalibus corruptis & ad motum turbulentum concitatis. Corrumpuntur autem Sp. animales in Vulneratis, dum vel vitiosi corporis vapores aut humores tàm ante vulnerationem delitescentes, occasione ipsius in actum prorumpunt, quàm demum post eam præsertim venenatam orti atque commoti spiritibus admiscentur atque confunduntur. Agitantur a. inordinatè, dum ab miasmate venenato ad fermentationem & tumultuationem incitantur, ut in cerebro turbas dare necessum habeant. Id quod in partium carnosarum læsionibus rarius, quam in articulorum nervosarumque partium Vulneribus accidit, ob consensum nervorum cum cerebro intercedentem. Propterea quoque in hujus affectus nervorum læsiones comitantis curatione sedulo erit prospiciendum, ut spiritibus sua sinceritas mature restituatur, & ad statum tranquillum cum animo reducantur, ne malum malo augeatur. Quod igitur primum scopum attinet, illius compotes fiemus, si 1. vaporum & humorum vitiosorum ulteriorem proventum per rerum n. n. usum ad frigidum vergentem & humidum, inhibeamus. 2. Sanguinem moderatè ex opposita vulneri parte, si vires permittant, extrahamus. 3. Alvus ut sit aperta, prospiciamus Secundam Intentionem obtinebimus, si causam morbificam radicitus exstirpemus. Hac fini ergo cucurbitulæ cum multa flamma cervici affigantur, parti vulneratæ attrahentia applicentur, ut venenata qualitas, si adfuerit, e-

 voce-

vocetur, pedum lotiones instituantur, blandeque repellentia per oxyrhodina, vigilias in hoc malo simul orientes respicientia, cum ex 2. aph. 2. Somnus delirium sedans bonum sit, admoveantur. quorum ut & aliorum Cephalicorum usu caput quoque roborandum, ne vapores adscendentes aut cum sanguine affluentes humores promte suscipiat, aliaque omnia præmittenda sunt, antequam ad Narcotica veniamus, cùm ex eorum usu delirantes facile in lethargum præcipitentur. Vulneri posset seq. applicari. Rec. o°o scorpion. millefol. ana ℈j. Theriac. recent. ʒij. M. F. linimentum. Lavacrum ex seqq. præparetur. Rec. Fol. vitis, salic. Lactuc. fl. Nymph. ana mij. rosar. rubr. viol. mj. Capitum papav. cum sem. mi ß. Concidantur & decoq. in s. q. aq. fontan. Fiat lavacrum, in quo tepido crura per dimidiam horam fomententur. Capiti applicandum ceu singulari experientia comprobatū remedium suadet Joël lib. 1. Pract. Sect. 2. pulmonem agni aut arietis recenter ab animali evulsum & adhuc tepidè applicatum. Prius tamen abradendi sunt pili Capitis, & ubi refrixit pulmo, rursus in ▽ calefaciendus iterumque admovendus. Internè potest assumi sequens potio Rec. ▽. Nymph. anagall ana ℥ij. Sirub. de Nymph ʒvi. Ess. anagall ʒj. Cran. human. ℈j. S. Tranck zu weilen davon zu nehmen.

SECTIO. VIII.
Motus Convulsivos ponderabit.

Hi cum ex spirituum animalium vitio à vulneratione introducto sæpius accidant & 5. aph 2. pro lethalibus habeantur, horum naturam brevibus hic quoque designare debui. Est a. Convulsio nihil aliud, quàm depravatio motus & interdum sensus partium musculosarum, à sanguinis & Spirituum animalium acescentia & congelatione. Quanquam hujus morbi causa vera tantis tenebris & obscuritatibus involuta lateat, ut Auctores licet in ea invenienda nec tempori nec labori pepercerint, vix tn. potuerint efficere, quo animus avidus veritatis, penitus expleatur, omnibusque scrupulis liberatus exstet; interim in hac rerum caligine hanc ceu rei explicationi admodum faventi cum Neotericorum plerisque libuit ponere. Acescunt autem l. congelantur spiritus animales, dum in vulneribus vel initio vulnerationis nervis aut nervosis partibus quidpiam extranei communicatur, quod fermenti instar sese per sanguinis & spirituum substantiam adeoque totum corpus diffundit, eorundem κρᾶσιν pervertit, ut in Venenatis ictibus

aut morsibus; vel læsione nervorum per caloris nativi ob vigilias & dolores dissipationem l. puris præsentiam tales redduntur, vel in corpore vitium latens exsuscitatur, ut in nervos irruens vires suas exserat. Producuntur autem horrenda hæc spectacula mediantibus musculis qt. sc. spiritus peregrinus musculi partes expansas intrat, earumque spiritus laudabiles ex parte supprimendo, ex parte vero sibi informando, moleculas porosque ejus pervertendo ac perstringendo, figuram efformat coarctatam, ut musculus qui antea in longitudinem erat protensus, jam versus sua principia rapiatur, & per hunc membrorum involuntaria contractio inducatur. Tristisque hæc rerum facies conspicitur interdum l. in toto corpore, si ex spinalis medullæ principio ad musculos trunci & artuum æqualiter dispersa fuerit materia vitiosa, ut in Tetano; vel Emprosthotono, si ad antrorsum recurvantes corpus musculos inclinaverit; vel opisthotono si ad retrorsum erigentes musculos penetraverit. Vel observatur saltim in parte quadam, spasmique nomine venit, si in musculos tibiarum & humerorum digitorumque manuum ac pedum materia morbifica dispergatur. Cum a. oculorum musculi convelluntur, strabismus, si oris musculus latus ab una parte contrahitur, spasmus Cynicus; sin ab utraque, risus Sardonicus succedit &c. vid. Practici. Curationi nos accingentes eam absolvemus acescentiæ & congelationis spirituum ulterioris prohibitione, materiæ nervis inimicæ remotione. Huc verò faciet multum ex Universalibus, si sanguinis copia causam peccantem fovens præsto erit, & vires permiserint, ejusdem per V. S. brachii dextri, vel in defectu virium per scarificationem extractio, & ut alvus officio suo respondeat, prospectio, tandemque sudoriferorum, quæ & partes principes roborant, malignamque qualitatem expugnant, legitimus usus. ℞ Diascord. Fracast. ʒij. pulv. Cephal. sal. C. B. ana ℈ij. cum sirub. menth. q. s. fiat bolus. Interea verò Topicorum ex Calefacientibus, siccantibus, digerentibus, discutientibus ac lenientibus nervoso generi amicis paratorum, formâque vel linimenti s. unguenti, vel emplastri s. Cataplasmatis vel fomenti in balneo aut sacculo tam loco vulnerato quàm cervicis spinalisque medullæ propaginibus insignioribus atque inguinibus applicandorum usurpatio acceleranda, quo major à naturali statu recessus p. n. partium inhibeatur. Laudatur in hunc usum à Barbette Chirurg. part. 2. l. 2. c. 4. seq. ungu. ℞ ol. limac. lumbric. sesam. ana ℥j. pingu. arietin. vulpis ana ʒß butyri non saliti ʒvj. sp. vini. ℥iij. Coq ad spiritus consumtionem addendo o°o spic. destill. rorismar. succin. alb. ʒij. M. F. ungu.

quo

quo nucha, spinalis medulla & pars affecta calide inungantur, Idem l.a. dicit efficacius & præstantius contra Convulsiones medicamentum se invenire non potuisse, quam ol. Lavendulæ destill. cujus aliquot guttis pars affecta non duntaxat est illinenda, sed etiam quibusdam internè exhibenda. Si ex ictu l. morsu venenato vel acrioris puris conclusivi convulsionem pars affecta sentiat, ab initio etiam topica attrahentia, ut cucurbitulæ, præsidiaque puri præclusam viam aperientia optima erunt, præcavebuntque ut aliæ partes in consensum trahantur. In eum finem emplastrum seq. quod tam partem roborat, venenum extrahit, quam pus producit carneque vulnus replet, adhibendum suadet laudatus Barbette l.a. ℞. Gumm. Galban. Sagapen. Opopanac. Asæ fœtidæ myrrh. Piperis, sulph. ana ʒij. stercor. Columbin. anat. ana ℥j. Mum. ℥ß, rad. Consolid. maj pulv. sat. ʒiij. ol. Hyperic. q. s. M. F. Empl.

SECTIO IX.

Paralysin dilucidabit.

HUjus tractatio meritissimo suo hic instituitur, cum etiam nervosarum partium affectus sit vulneris consolidationem impediens. Describitur autem motus voluntarii, interdum etiam sensus ablatio, à spirituum animalium defectu in musculorum nervosis partibus. Deficiunt verò spiritus I. quoad *substantiam*, quando non transmittuntur, vel ob paucitatem post sanguinis profusionem, Flammæque vitalis dissipationem; vel per subsidentiam, si alterius Cerebri parte cerebellum & spinalis medulla ita comprimuntur ut spiritus transmittere nequeant: vel etiam transmissi subsistunt, ob transitus difficultatem, quod tàm à soluta nervi unitate, quàm angustia ejus ex adstrictione, compressione & obstructione potest dependere. II. *quoad efficaciam*, qu. spirituum frigidioris sanguinis naturam sequentium calor naturalis cum cerebri debilis, tum aliarum partium frigiditate atque humiditate ita labefactatur, ut sp. qs. vappescant, ne turgere adeoque nec fibrarum distorsione musculos contrahere valeant. Hinc accidit interdum, quod sensus superstes possit esse deficiente motu, & contra, salvo motu sensus deficiat. Et illud quidem fit, si spiritus animales admodum parcè influant, ut saltim ad sensum, minimè ad motum, ubi longè plures requiruntur, sufficiant. Hoc verò diverso nervorum situi & disseminationi adscribendum. Ita primum & secundum par obstrui potest, tertium tamen intactum relinqui. Licet autem motus membri, tempore curationis, non requiratur, cum quiete potius

opus

opus sit ad consolidationem, tamen quoniam hæc ipsa durante spirituum animalium cum sanguine arterioso per poros partium penetratione veloci facilius & felicius succedit, ad mutationem verò qualemcunque naturæ conatus turbari solet, ejus ratio hic quoque habenda, & eo major, quo perfectior ab ipsius expectatur integritate. In curatione igitur Paralyseos illius, quæ in vulneribus accidit, de qua hic nobis præcipuè sermò est, dimissâ universali quæ cerebri & cervicalis propaginis culpa provenit, & in Practicorum libris tractatur, ante omnia videndum, ut causa removeatur, membroque vulnerato pristinum robur restituatur, alias enim resolutum permanebit, & nunquam sanabitur. Proinde non tantùm nervi ad ipsam partem læsam disseminati origo remedia sibi applicanda postulat; sed etiam vulnus considerandum, utrum profundum aut transversum aut oblongum in capite l. ventre musculi circa articulos, instrumento acuto, secante & à robusto fuerit inflictum; inquirendum item an statim in principio Paralysis adfuerit, an verò finitâ demum unitione accesserit. Sive autem cum vulnere inceperit, sive post conglutinationem orta fuerit nervi resolutio, nullo cerebri spirituumve vitio præsente, nervi læsionem cum spirituum vel effusione vel eorundem impedito transitu conjunctam significabit. Cum spirituum profusione erit (1) si nervus fuerit præcisus, qui ex 6. aph. 19. Hipp. nunquam, vel admodum raro, ut in molliori nervorum minorum ætatis accrescentis constitutione, coalescet, adeoque spiritus animalis influxus ad partem istam perpetuò deficiet, cum motus vel sensus abolitione, pro variâ nervi insertione & partis configuratione. (2) Si incisi oblonga aut obliqua fuerit pro copia erumpentis spiritus cum torpore vel stupore conjuncta, conglutinationem per siccantia & digerentia temperata maturabimus, quæ inter laudatur seq. Linimentum. ℞ Axung. human. anser. ana ℥i ol. terr ʒiij in ungatur eo pars affecta mane & vesperi, dein super imponatur Emplastrum de Ladano l. Diachyl. cum Gumm. non omissis inunctionibus spinalis medullæ externis unguento, præcedente sectione de motibus convulsivis præscripto, internisque medicamentis partes principes roborantibus. Recip. Conserv. primul. veris ℥i flor. anthos, Lavend. salv. ana ℥ß Nuc. indic. condit. ʒiij. Cran. human. Succin. ppt. ana ʒi cum s. q. Sirub. de beton. F. s. a. Elect. S. stärckende Latwerg. Cum impedita verò distributione, si læsio nervi, contusio aut conquassatio fuerit, medullarem ejus substantiam ad latera vel extrema exprimens, transitumque spirituum minime concedens tunc digerendo lenientia & emollientia optimo consilio adhibebimus, quæ ex præcedentibus desumi pos-

 sunt,

ſunt, quo ſpiritibus liber tranſitus per mollem ſubſtantiam reddatur. Eadem convenient etiam præmiſſo ſudore, ſi ex affluxu humorum in nervos occaſione contuſionis facto, nervi durities tranſitum ſpirituum impediverit, quibus fomenta quædam emollientia tandemque roborantia adjiciemus, quo parti ſua integritas reſtituatur, nec quemvis humorum impetum reformidet. Diaphoreticum ſit tale ℞. Magiſt. ſpin. viper. ℈ß. Cinnab. antimon. ritè ppt. gr. viij. bezoard. ☽ gr. v. m. S. Schweißpulver auff einmal. Fomentum ex ſeqq. poteſt parari Rec Herb. Serpill. ſalv. orig. Chamædr. Chamæpit. fol. laur. ana mj baccar. juniper. mij. rad. Imperat. ℥j. ſulph. nitr. ana ℥ij. inciſa coq ſ.q v. quâ pars affecta ſæpe calidè abluatur, & foveatur.

SECTIO X.

Pruritum explanabit.

ETſi hoc ſymptoma levius videatur & actionibus haut facile incommodet: tamen ſi pruritus moleſtus nimis ſit, mitigationem poſtulat, ne ægrum ad ſcalpendum invitando, ipſum in hæmorrhagiæ novæ, excoriationis & affluxus humorum ad partem affectam, periculum inducat. Eſt autem moleſtia quædam doloroſa, ab acris ſeroſæ humiditatis ſupra cutim ſub cuticula effuſione. Acris vero & ſeroſa hæc humiditas excrementitia in vulnerum conſolidatione præcipuè oritur ex ipſa partis ſubſtantia, qn: ſc. illa ex vulnere aut topicorum uſu debilitata alimentum ſibi aſſimilandum non omne aſſimilat, ſed partes quasdam tenues per poros cutaneos transſudantes diffluere ſinit, ſub cuticula v. adhæſu ſordium oleaſarum & purulentarum condenſata coërcet, ut egregiè explicat. Dn D. M. Hoffmann, l a. Hæcque ſentientes cutis fibras acrimoniâ ſuâ vellicat, pungit & ad ſcalpendum irritat. Si ergo æger puncturam iſtam moleſte ferens aſſiduam ſcalpendi cupiditatem impleat, puſtulas miliares ſeu veſiculas cuticulam attollentes & ruborem ex affluxu ſanguinis in parte affecta non ſine excoriationis, non nunquam & inflammationis periculo, excitabit. Quare quam primum ei obviam erit eundum, priusquam nimium exacerbetur, cumque dolore paria faciendo vigilias vires proſternentes, inducat. Removebitur verò doloroſa iſta moleſtia præſidiis topicis leniendo digerentibus & rarefaciendo diſcutientibus. Id quod optimè præſtat aqua ſalſa tepida, ſi membrum affectum ſæpius ſpongiâ novâ in eadem vel lacte tepido expreſſa foveatur dein linimento ex ungu. de liquiritia & ol. vitell. ovor. cum pulvere Nitri parato, illinatur. Interea congrua victus ratio, & reliquarum rerum non naturalium uſus conveniens adq; frigiditatem & humiditatem inclinans, non erit negligendus.

SE-

SECTIO XI.

Atrophiam ob oculos sistens.

QUemadmodum ex sanguine ad vulnerata loca impuro, sive vitiosis humoribus adulterato, atque intra poros postquam penetravit, relicto, tumores excitantur; ex laudabili verò & fibrosa sanguinis substantiâ non in poros se diffundente, sed in carneam massam concrescente, sarcoma producitur; ita accidit sæpius, quod, si fractura, contusione, tumore, vinculo arctius constricto, similibusque, nervi vasaq; sanguifera vehementer adeò comprimantur, spiritibus & sanguini sufficiens ad partes denegetur aditus, quem denegatum necessario partis sequitur emaciatio. Hujus talem damus descriptionem. Atrophia das Schwinden / est morbus organicus in magnitudine deficiente à succi nutritii penuria propter vasorum angustationem oborta. Pro curatione, cui nos citra ambages accingimus, cum nobis sit properandum, absolvenda, causæ externæ removendæ, seduloq;, ut sanguini & spiritibus animalibus ad partes accessus concedatur, curandum. Hunc procurabimus, si præter picationes & frictionem pannis calidis institutam, oleis & unguentis caliditate pollentibus inunctiones partis tabescentis & fomentationes instituantur. Illustris Jonstonus, patronus meus O. M. ex Sebastiano Austrio de morbis puerorum p. 555. in Idea Pract. l. 10 tit. de Atrophia unguentum commendat ex seqq. parandum. Recip. Gum. tragacanth. Arab. ana ℥j. in fund. in ▽ Rosar. per diem & noct. & adde ol. violat. ℥i ß butyr. rec. ℥ß. camphor. ℨi. misce in mortario cum lacte muliebri, ut fiat ungu. Conveniunt hic etiam arcanum Ois Felic. Würzii, sp. formicar. lumbricor. terr. sp. vin. in quo radices Ari, raphani marin. semen urticæ infusa fuerunt. D. Michaël in Colleg. M. S. superius cit.

SECTIO XII. & Ultima.

Hypersarcosin manifestabit.

REstat adhuc, ut cum vulnerum consolidatione, ad finem properanti etiam Dissertationis nostræ finem acceleremus quod fiet, si paucis, quomodo carni luxurianti & retardatâ cicatricis inductione consolidationem difficilem reddenti, sit occurendum, prius viderimus. Est autem Hypersarcosis seu excrescentia carnea das wilde Fleisch, substantia quædam fungosa carnem repræsentans in parte vulnerata p. n. excedens ab excessu affluentis liquoris nutritii. Generationem ejus quod attinet, ea hunc in modum contingit: quando oscula vasorum nutritioni musculorum dicatorum, plus justo aperiuntur, sive id fiat per causam externam, ut medicamenta exterius apposita, carnem nimis generantia; sive internam in partibus indecenter motis & homi-

hominibus plethoricis, extravasatus humor viscidus & lentus calore nativo in carnem convertitur, in altitudinem, cum membrum tantum haud exigat nutrimenti, p. n. excrescentem. Quæcunque igitur succi nutritii copiam in corpore augere, ut victus plenior; aut humorem alibilem condensare in parte affecta possunt, ut medicamenta sarcotica, illa pro Curatione, tanquam causæ, removenda. Itaque non modo victus tenuis ægro præscribendus est, ut succi alimentabilis quantitas in corpore imminuatur, quâ imminutâ in parte qq. privata deficere necessum est; sed etiam à parte laborante sanguis arcendus tàm adstringendo repellentium, quam detergendo siccantiũ usu. Illuc facere possunt vincula leniter adstringentia, præmissa applicatione laminæ plumbeæ aut Empl. seq. Rec. Cortic. granat. Rad. bistort. ā. ℥i. scor. ferr argent. viv. plumb. ust. ana ℥ij. bol. arm. lapid. hæmatit. ā. ℥iß. terebinth. & Ceræ q. s. F. Empl. supra partem affectam applicandum. Huc Epulotica s. cicatricem inducentia conveniunt. Vide Barbette Chirurg. p. 174. Quibus frustra præmissis cathæretica, sive carnem corrodentia mitiora, ut alumen ustum, cinis conchyliorum, spongia usta, ærugo &c. substituenda sunt, antequam ad ferrum candens aut putrefacientia aut mortificantia, qualia sunt auripigmentum, arsenicum sive cauteria potentialia deveniamus. Commendatur seq. Rec. vitriol. optimè dulcific. ℥j. ærug. æris, Vngt. Ægypt. ℥ß. M. F. Vngt. Quo paucorum dierum spatio nihil conferente, tumoreque in eodem statu permanente cauterium actuale adhibeatur, cum ejus usu ad longum temporis intervallum tumoris accretio sistatur, immo aliquando totum eradicetur malum. Barbette Anat. pract. c. 11. p. 50. Et sic, divina permittente gratiâ, tractationem Symptomatum vulnerum præcipuorum ad umbilicum perduximus. Fatemur equidem multa huc referenda restare; cum verò illa partim prolixiora forent, quàm ut hic possent tractari brevibus, partim ex dictis facile possint evitari, ea studio prætermittimus. Interea æquum censorem obnixè rogamus, ut si quædam minus ad palatum fuerint prolata, ea ingenii tenuitáti condonet, & fragilitatis humanæ memor, æqui bonique consulat.

Archiatro animæ gloria.

GEORGIVS FRANCVS, D. P.P. DECANVS
ET ACADEMICVS CVRIOSVS
Nobilissimo Viro-Iuveni
IOH. GEORGIO CARISIO, MED. CANDIDATO DIGNISSIMO
S. P. D.

Túne semper
——auditor tantum; nunquam-ne repones?

Túne frustra Altdorffinum; frustra Argentoratense; frustra Heidelbergense frequentaveris Athenæum? Nihil minus. Prodi ergo doctissima & in praxi utilissima Tua de vulnerum symptomatibus dissertatione; solidæ Tuæ eruditionis indice genuina. Nec est quod de Patronis ambigas.

Sat habet favitorum semper, qui recte facit.

Eosdem Tibi ultra conciliabunt εὐφυΐα Tua; φιλοπονία, modestia, eruditio Candorque sincerissimus. Tu verò Optime Candidate, Ethnici optimum dictum Tibi dictum reputa:

——Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen abest, si sit prudentia. ——

Vale.